

De beweging naar een omvattend beleid

Nog altijd valt waar te nemen dat onze moderne verzorgingsstaat niet zo lang geleden is ontstaan uit de liberale 'nachtwaker'-staat. Op veel beleidsterreinen immers is er sprake van een geleidelijk verschuivend front van bemoeienis, kennelijk begonnen als incidenteel optreden tot bestrijding van uitwassen of als steun aan speciale groepen, en thans naderend tot een graad van voltooiing die het gehele beleidsterrein tracht te dekken.

Wij kunnen deze beweging observeren op centrale beleidsgebieden als die van inkomensvorming, onderwijs en sociale wetgeving, maar in feite ontbreekt ze nergens. Twee van de drie hierna gepresenteerde bijdragen laten het zien: het huisvestingsbeleid nadert snel de alomvattendheid (Zuidema e.a.), terwijl het beleid inzake kunst en cultuur blijkens het stuk van Van Riemsdijk nog veel trekken vertoont van wat hij noemt 'kulturele armenzorg', d.w.z. aanvullend waar nodig. Het is niet moeilijk deze verschillen in beleidsambitie bij de overheid te verklaren. Woongerief raakt vrijwel de hele bevolking, hoger onderwijs raakt velen en is bovendien uiterst kostbaar geworden, kunst en cultuur in de 'hogere' zin zijn daarentegen nog steeds de zaak van een elite. Daarmee is ook de mate van politiek belang aangegeven: groot bij kwesties als volkshuisvesting, matig bij wetenschappelijk onderwijs, gering bij cultuurbeleid.

Toch gaat de beweging in de richting van een alomvattend beleid voort. Op ieder beleidsterrein afzonderlijk zal op een bepaald moment een mate van beleidsbemoeienis zijn gerealiseerd die een *point of no return* kan blijken: het is dan zaak de laatste 'vrije sectoren' onder algemene regelingen te brengen en dusdoende het beleid alomvattend te maken. Op dit punt ook zal de roep om rationalisatie, vereenvoudiging en standaardisering luid worden. Met name het stuk van Zuidema c.s. houdt zich met deze kwestie bezig, maar ook Van Riemsdijk roert het probleem aan waar hij constateert dat men bij gebrek aan een alomvattend cultuurbegrip niet slaagt in een alomvattend cultuurbeleid.

De hele beweging komt voort uit een combinatie van politieke strevingen en bureaucratisch automatisme. Interessant is daarbij dat deze laatste kracht uit de aard van de bureaucratische organisatie — door Scharpf blootgelegd — gehandicapt wordt door een interne segmentering waardoor — Van Riemsdijk wijst erop — ook het beleid in compartimenten gedacht blijft. Bureaucratische expansie is immers vaak een 'horizontale' inlijving van meer en meer sectoren, waardoor de formulering van een algemene beleidsconceptie meer gehinderd dan geholpen wordt.